

Min grønne plet – Ordrup Næs

Af Camilla Sønderberg Brok

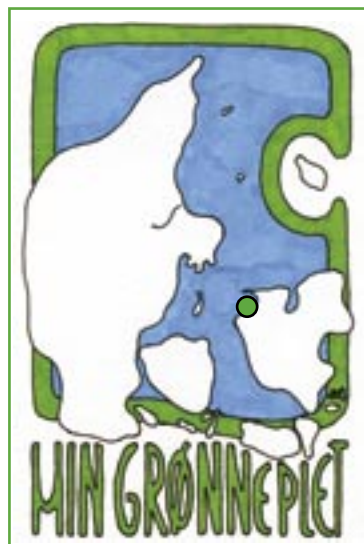
Ordrup Næs i Nordvestsjælland er stedet, hvor jeg har trådt mine botaniske barnesko. Naturen hér er helt specielt med sin afsvedne og bare karakter og den fantastiske udsigt med vand til alle sider. For en botaniker er der interessante fund at gøre blandt de mange overdrevsarter, og på trods af, at meget af næssets karakter er forsvundet pga. sommerhusbyggerier og træplantning, er det stadig muligt at få helt særlige oplevelser på min grønne plet.

Ordrup Næs ligger i det nordvestlige Sjælland. Som en smal tange skyder det sig ud mellem Sejerøbugten og Neksæløbugten midt mellem Sjællands Odde i nord og Røsnæs i syd. Vi befinder os her i Storebæltområdet, der er kendt for at have et klima med lav nedbør og mange solskinstimer, det såkaldte Storebæltsklima, hvilket igen giver grobund for Storebæltfloraen.

Jeg er kommet på Ordrup Næs på det nærmeste siden, jeg blev født. Først er det landskabets stor-slåethed der betager. Siden er min interesse for planterne blevet vakt på de mange, mange ture, som mine forældre og jeg gjorde ud til spidsen af næsset i ferier og week-ender. Endelig har jeg besøgt næsset som voksen flyvefærdig botaniker og har pludselig set på stedet med helt andre øjne. Hver måde at betragte stedet på rummer oplevelser, og det er et sted, der ved hvert besøg giver noget nyt fra sig.

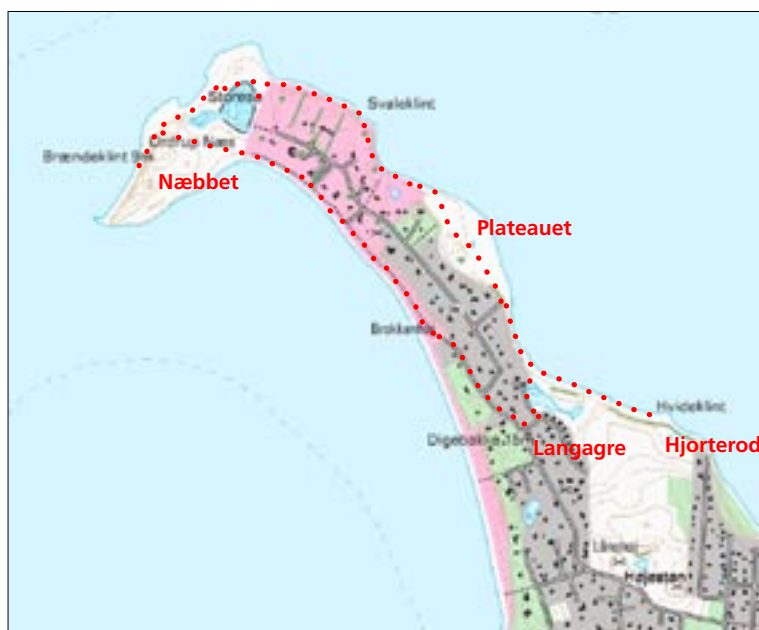
Ordrup Næs er en del af Vejrhøj-buerne, hvis dannelse der er fremkommet flere teorier om. Den mest gængse er dog, at buerne blev dannet som randmoræner under sidste istid. Buerne har navn efter Vejrhøj, der med sine 121 meter er Sjællands tredje-højeste punkt. Før sommerhusbyggeriet startede på Ordrup Næs, har store arealer ligget hen som overdrev, der

blev brugt til græsning. Allerede i 1930'erne blev de første sommerhusgrunde udstykket på Ordrup Næs, og det er fortsat i forskellige etaper, således at det meste af Ordrup Næs i dag er bebygget med sommerhuse. Landskabet har

Min grønne plet...

er en artikelserie i URT. Stedkendte botanikere guider dig rundt til netop deres grønne plet, som er en botanisk seværdighed i Danmark. Har du selv lyst til at fortælle URTs læsere om din grønne plet, så kontakt redaktionen.

Figur 1. Kort over Ordrup Næs med den beskrevne gåtur indtegnet.

Næbbet ses fra Ordrup Næs' vestvendte strand

med sommerhusbyggerierne ændret karakter, og en sommerhus-skov af mestendels fyrretræer er vokset op, hvor græssende dyr før holdt vegetationen nede. Alt dette betyder, at der i dag ikke er meget tilbage af den karakteristiske overdrevsflora. Dog er Næbbet og Plateauet (se figur 1) i dag fredet, og her kan man endnu nyde et væld af spændende planter.

Hvordan kommer man dertil?

Hvis man kommer til Ordrup Næs i bil, kan man ikke køre helt ud til Næbbet. Det er kun beboerne, der har ret til at køre det sidste stykke ud af den grusvej, der ender blindt lige før det fredede område. Man kan parkere sin bil på P-pladsen ved Langagre. Med offentlige transportmidler er det mere besværligt. Her må man tage toget til Fårevejle Station, hvorfra der går en bus til Ordrup by. Herfra må man så gå det sidste stykke.

Den yderste del af Ordrup Næs har to meget forskellige kyster. Én kyst vender mod vest og her er der næsten altid vind og bølger. Den anden kyst vender mod nord-

øst, og her er vand og vejr langt roligere. Jeg kan bedst selv lide at gå ud i blæst og hjem i roligt vejr, derfor vil jeg starte min rundtur på næsset med et besøg på vestkysten og vil derfra gå ud over Næbbet, helt ud til spidsen af næsset og derfra tilbage langs nordøst-kysten. Undervejs vil jeg kommentere, hvad vi måtte finde undervejs. Jeg håber læseren er klar til at følge med!

Turen begynder

Fra P-pladsen, hvor vi har parkeret vores bil, går vi tilbage til grusvejen, som vi følger videre udad mod Næbbet. Vejen deler sig, og vi går mod venstre. Snart efter løber vejen ud i en sti, og vi er kommet ud forbi sommerhusene og står og kigger ud over vandet.

Her begynder vores botaniske vandring. Mod højre ses gamle kystklinter, der ikke længere er aktive. De er nu bevokset med et tæt krat af Slåen (*Prunus spinosa*) iblandt Almindelig Gedeblad (*Lonicera periclymenum*). På sandstranden nedenfor ses bl.a. Sodaurt (*Salsola kali*) og Marehalm (*Leymus arenarius*). I den sandede grønsvær mellem sandstranden og slåenkrattet

ses mange urter heriblandt Blåmunke (*Jasione montana*), Sand-Star (*Carex arenaria*), Hjælme (*Ammophila arenaria*), Alm. Sct. Hansurt (*Sedum telephium* ssp. *maximum*), Øjentrøst (*Euphrasia* sp.) og om foråret ses den fine lille Tidlig Dværg-Bunke (*Aira praecox*). Som på mange andre lignende lokaliteter er der også her indvandret Rynket Rose (*Rosa rugosa*) fra de nærliggende sommerhusgrunde.

Går man nu længere udad mod Næbbet, ses mange af de samme planter. Men nye arter kommer også til. Der ses bl.a. Gul Evgivhedsblomst (*Helichrysum arenarium*), Tandfri Vårsalat (*Valerinella locusta*), Bidende Stenurt (*Sedum acre*), Sand-skæg (*Corynephorus canescens*) og den smukke pink-violette Blodrød Stor-kenæb (*Geranium sanguineum*). Alt sammen planter, der vidner om et tørt og sandet voksested.

På stranden veksler sand med sten, og her ses planter som Strand-Bede (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*) og Strandkål (*Crambe maritima*). Den sidstnævnte står sine steder i tætte bestande og udgør i blomstringstiden et imponerende syn. Senere på året kan man se de store blomsterstande stå afblomstrede, nu fyldt med de kuglerunde frugter. Strandkål tilhører Korsblomst-familien og har derfor den frugttype, der kaldes en skulpe (en speciel slags kapsel). Hos bl.a. Strandkål er skulpen blevet omdannet til en såkaldt ledskulpe, dvs. den springer ikke op, men går fra hinanden på tværs. Hos Strandkål har ledskulpen kun to led, hvoraf kun det øverste rummer et frø. Det nederste led er meget mindre, og på afstand ser man derfor kun ledskulpens øverste kuglerunde

Strandkål (*Crambe maritima*), her fanget i fuldt flor i slutningen af maj.

led. Prøv at gå tæt på for at se frugtens opbygning.

Indimellem får man øje på et eksemplar af den imponerende Strand-Mandstro (*Eryngium maritimum*), og pludselig forstår man floraens beskrivelse til fulde. ”Blade med tornet rand. Blomsterstand med stikkende svøbbblade”. En plante, der bør nydes på afstand!

Til sidst ender stien ved den indhegning, der skal holde fårene inde på det fredede område allerderst på næsset. Et led gør det muligt at passere hegnet uden problemer. Lige inden hegnet ses imidlertid en lille bestand af Rosen-Katost (*Malva alcea*). Har man en god lup med, kan man holde stænglen under luppen og se de smukke stjernehaar, som planten er beklædt med. I forsommeren kan man også nyde en pæn bestand af den sjældne Dansk Astragel (*Astragalus danicus*).

På Næbbet

Vel over hegnet står man nu på Næbbet. Mod højre og fremad ses Storesø, en sø omgivet af en grav og en vold, begge dele menes at

være endog meget gamle, men deres formål er endnu lidt af en gåde. I øvrigt kendes mange forhistoriske fund fra Ordrup Næs.

Vestpå ses de morænebakker, der udgør hoveddelen af Næbbet. Storesø rummer mange botaniske seværdigheder, men for en stund vil vi forlade den for at kravle op over bakkekammen og nyde en anden af de helt store oplevelser som Ordrup Næs kan byde på: den fantastiske udsigt. Man traver op ad bakkekammen, og når man kommer op til det højeste punkt, står man pludselig på toppen af en klint: her æder havet sig ind i morænebakkerne og skaber et brat fald ned mod stranden.

Det har for mig altid været en af de mest betagende oplevelser at komme op over den bakkekam. Pludselig står man med hav til begge sider, med en udsigt ud over både Nekseløbugten og Sejerøbugten. I klart vejr ses både Nekselø og Sejerø mod vest, mod nord ses Sjællands Odde og mod syd Røsnæs. Ind over land kan man se masten fra Skamlebæk Radio og det bølgede landskab bag. I klinten under ens fødder

har digesvalerne deres reder, og om sommeren flyver de frem og tilbage. En enkelt gang fik jeg forskrækket en tårnfalk, der sad på klintens top og hvilede. Den lettede med et sæt og lod sig svæve på opdriftsvinden godt en meter fra klinten. Jeg kunne stå og kigge lige ned på den, en fantastisk og usædvanlig vinkel at betragte en tårnfalk!

Efter at have nydt udsigten kan man begynde at kigge ned i jorden igen. Her på toppen af klinten vokser nemlig endnu en bestand af Dansk Astragel. Men her skal man kigge godt efter, for den vokser kun i et meget smalt og et par meter langt bælte lige på toppen af klinten.

Går man tilbage i sit eget spor, kan man begynde at nyde næssets karakteristiske flora. Næbbet og Plateauet er begge gamle overdrev, og nogle af de rester, der er tilbage af de store overdrevsområder, der engang dækkede såvel Næsset som store dele af Odsherred. Den karakteristiske overdrevsvegetation er afhængig af græsning og af et lavt næringsindhold i jorden. Gødes arealet udkonkurreres overdrevsarterne af mere næringskrævende og konkurrencesterke arter som Almindelig Rajgræs (*Lolium perenne*) og Tusindfryd (*Bellis perennis*). På Næbbet er der desværre blevet bragt kunstgødning ud i en årække på en større del af arealet. Man kan som regel se, hvor floraen har ændret karakter, allerede på afstand. Heldigvis er dette ikke sket på de stejleste bakker, og det er her, man skal lede efter de mere sjældne overdrevsarter. Næbbet afgræsses i dag af får.

Overdrevets arter

Går man ned over bakkekammen kan man møde overdrevsarter som: Bakke-Nellike (*Dianthus delto-*

Brændeklint i vinterdragt. I baggrunden ses Nekselø.

På strandengen

Når man kommer helt ned ad bakkekammen, står man foran noget der kunne ligne en udtørret kanal mellem Storesø og havet. Her strækker sig udad mod havet mindre partier med strandengs-vegetation. Her ses bl.a. strandengs-planterne Harril (*Juncus gerardi*), Strand-Asters (*Aster tripolium*), Liden Tusindgylden (*Centaurium pulchellum*), Strand-Vejbred (*Plantago maritima*), Jordbær-Kløver (*Trifolium fragiferum*), Udspilet Star (*Carex extensa*), Strand-Trehage (*Triglochin maritimum*) og Fjernakset Star (*Carex distans*). Går man et lille stykke op langs kanalen, møder man ferskvandet fra Storesø, og her vokser bl.a. Vandrøllike (*Hottonia palustris*), Frøbid (*Hydrocharis morsus-ranae*) og i vandoverfladen ses Liden Andemad (*Lemma minor*).

des), Bredbladet Timian (*Thymus pulegioides*), Nikkende Kobjælde (*Pulsatilla pratensis*), Vår-Star (*Carex caryophylla*), Kornet Stenbræk (*Sedum granulata*), Fåresvingel (*Festuca ovina*), Vellugtende Gulaks (*Anthoxanthum odoratum*), Tandbælg (*Sieglingia decumbens*), Plettet Kongepen (*Hypochoeris maculata*), Lav Tidsel (*Cirsium acaule*), og Alm. Mælkeurt (*Polygala vulgaris*).

Tidligt på sæsonen kan man nyde det smukke syn af den sjældne Vår-Potentil (*Potentilla tabernaemontani*), og kommer man på det rette tidspunkt af året, er bakkerne fuldstændigt gule og lilla af blomstrende Knold-Ranunkel (*Ranunculus bulbosus*) og Engelskgræs (*Armeria maritima*).

Følger man skrænten nedad mod Storesø kommer man til et sted, hvor havet ikke længere æder af de nordvendte skrænter. Flere steder indeholder morænebakkerne kalk, hvilket især afspejler sig her på de stejle, men bevoksede, nordvendte skrænter. Her finder man arter som Dunet Vejbred (*Plantago media*), Håret Viol (*Viola hirta*), Hjertegræs (*Briza media*), Bakke-Tidsel (*Carlina vulgaris*), Stivhåret Kalkkarse (*Arabis hirsuta*),

Eng-Havre (*Helictotrichon pratense*) og Knoldet Mjødurt (*Filipendula vulgaris*). Man kan også finde den fine Stribet Kløver (*Trifolium striatum*) og om foråret ses Hulkravet Kodriver (*Primula veris*) i fuldt flor.

Blomstrende Engelskgræs (*Armeria maritima*) farver toppen af Brændeklint lilla.

Dansk Astragal (*Astragalus danicus*) i blomst.

Ved Storesø

Går man nu tilbage i sit eget spor, ud til havet og videre rundt om Storesø, kan man se det fine voldsystem rundt om søen meget tydeligt. Vegetationen er tydeligt forskellig på voldene i forhold til det omgivende terræn. Især springer det i øjnene, at voldene er langt mere hedeprægede med en tydelig dominans af Hedelyng (*Calluna vulgaris*). Går man hen langs voldene, kan man på dem se andre arter som Katteskæg (*Nardus stricta*), Djævelsbid (*Succisa pratensis*) og Tormentil (*Potentilla erecta*). Nedenfor voldene ind mod søen ses rundt langs Storesø et væld af interessante fugtigbundsplanter.

Det bedste sted at kigge er imidlertid lige i nærheden af det sted,

hvor vi først kravlede over hegnet ud til Næbbet. Her er der en bredere bræmme af fugtig bund mellem voldene og søfladen, der i øvrigt er dækket af store tuer af Stiv Star (*Carex elata*) næsten helt ud til midten. Det mest iøjnefaldende for en botaniker vil i første omgang være en bestand af Plettet Gøgeurt (*Dactylorhiza maculata ssp. maculata*), et flot syn i blomstringstiden. Herudover kan man, hvis man er heldig finde Vibefedt (*Pinguicula vulgaris*), men den er ikke talrig på lokaliteten, så lad være med at plukke af den, hvis du finder den.

Udover disse botaniske highlights er der mange andre fugtigbundsplanter på lokaliteten heriblandt Vandnavle (*Hydrocotyle*

vulgaris), Almindelig Fredløs (*Lysimachia vulgaris*), Smalbladet Kæruld (*Eriophorum angustifolium*), Blåtop (*Molinia coerulea*), Hirse-Star (*Carex panicea*), Stjerne-Star (*Carex echinata*), Blære-Star (*Carex vesicaria*), Kragefod (*Potentilla palustris*), Almindelig Skjolddrager (*Scutellaria galericulata*) med det sjove bæger og de fine blå-violette blomster, Gul Iris (*Iris pseudacorus*), Kær-Ranunkel (*Ranunculus flammula*), Trævlekrone (*Lychnis flos-cuculi*), Mose-Bunke (*Deschampsia caespitosa*), Smalbladet Ærenpris (*Veronica scutellata*), Sump-Snerre (*Galium uliginosum*) og Sump-Forglemmigvej (*Myosotis laxa ssp. caespitosa*).

Umiddelbart bag Storesø ligger der et mindre område med Revling-hede. Her ses bl.a. Revling (*Empetrum nigrum*) og Ene (*Juniperus communis*). Der er dog, som på så mange andre lignende områder, en kraftig opvækst af græsser, især Bølget Bunke (*Deschampsia flexuosa*). Dette skyldes sandsynligvis ændret drift af området, og muligvis er det stigende nedfald af kvælstof fra atmosfæren med til at fremskynde processen. Der er netop blevet ryddet en del vedplanter på området, og et hegn er fjernet, så denne del af Næbbet nu også bliver afgræsset.

Græsning er nødvendig

Vi forlader Næbbet ved at gå gennem en låge i hegnet modsat af, hvor vi kom ind, så vi kan gå tilbage langs Næssets nordøstvendte kyst. Et godt stykke vej går vi nu på toppen af kystskrænten med et brat fald ned mod havet på venstre hånd og fyrrebevoksede sommerhusgrunde på højre. Skrænten er i dag bevokset med

Slåen, men langs stien vokser endnu arter som Kornet Stenbræk, Tjærenellike (*Lychnis viscaria*) og Finger-Lærkespore (*Corydalis pumila*). På et tidspunkt fører stien imidlertid ned af skrænten, og vi går på det område der kaldes Plateauet.

Mens Næbbet virker pænt afgræsset, synes Plateauet mere forsumt. Da jeg besøgte Plateauet i år stod Vild Kørvel (*Anthriscus sylvestris*) meget højt, men området bliver dog afgræsset, omend i langt mindre grad end Næbbet.

Plateauet rummer en spændende strandoverdrevs-vegetation på de dele af arealet, der ikke er blevet gødet. Bl.a. ses her i sensommeren masser af blomstrende Due-Skabiose (*Scabiosa columbaria*) og en anden sjælden plante, der ses her er Svalerod (*Vincetoxicum hirundinaria*). Man kan desuden finde Rosen-Katost som tidligere omtalt og en lang række mere almindelige tørketålende arter som Håret Høgeurt (*Hieracium pilosella*), Mark-Bynke (*Artemisia campestris*), Vild Løg (*Allium oleraceum*) og Slangehoved (*Echium vulgare*) ligesom man kan finde halvsnylteren Høst-Rødtop (*Odontites vulgaris*).

På den lerede, nu inaktive kystskrænt nær afslutningen af Plateauet ses tidligt på året et yndigt forårsflor af bl.a. Hulkravet Kodriver (*Primula veris*), Marts-Viol (*Viola odorata*) og Vorterod (*Ranunculus ficaria*). Her kan man også finde Vild Hør (*Linum catharticum*). Her er også blevet ryddet en del krat for nylig. Længere ude mod stranden ses den meget almindelige lille Vår-Gæslingeblomst (*Erophila verna*) sine steder som en lille hvid sky over den tørre jordbund.

Vi går videre ud gennem et led ved enden af Plateauet og fortsætter langs vandet. Snart kommer vi til området kaldet Langagre, og vi er nu ganske tæt på

parkeringspladsen, hvor turen startede. Men der er endnu et par ting, der er værd at lægge mærke til. På græsfladen ud mod vandet kan man i det tidlige forår se Finger-Lærkespore, og jeg har også fundet et par enkelte eksemplarer af den for Storebæltregionen så karakteristiske Hjortetrod (*Seseli libanotis*).

Men nu foregriber jeg begivenhederne. Det er nemlig værd at gå videre ud af stranden, forbi Næssets eneste mark og ned til endnu et lille strandoverdrevs-lignende område. Her ses nemlig en flot bestand af den sjældne Hjortetrod. Her er også andre arter som Knoldet Mjødurt (*Filipendula vulgaris*), Sand-Løg (*Allium vineale*), Almindelig Pimpinelle (*Pimpinella saxifraga*) og Nikkende Limurt (*Silene nutans*). Vores rundtur er hermed forbi. Vejen tilbage til parkeringsplad-

sen gøres bedst ved at gå langs stranden tilbage til Langagre, hvor en sti fører langs et vandhul gennem sommerhusområdet og direkte op til parkeringspladsen

God tur, der er masser af spændende planter at se på, så det er bare om at komme af sted!

Litteratur

- O. P. Hansen (red.). 1997. Lokalhistorisk skrift om Ordrup Næs. Institutforlaget.
 K. Sørensen. 1998. Omkring Ordrup Næs. Historien om landskabet mellem Vejrhøj og Veddinge. Bertel.
 H. H. Bruun, R. Ejrnæs. 1993. Naturtypen overdrev og dens forudsætninger. Specialrapport Botanisk Institut, Københavns Universitet. Omhandler især vegetationen på Ordrup Næs og i det nærliggende område Bjergene.

Forfatterens adresse:

Jydholm 26, st. 2, 2720 Vanløse,
 e-mail: camillasb@vanlosenet.dk

Plettet Gøgeurt (Dactylorhiza maculata ssp. maculata) er netop begyndt at blomstre i kærområdet ved Storesø.

